

Vergaderjaar 2021–2022

21 501-07

Raad voor Economische en Financiële Zaken

Nr. 1868

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 juli 2022

Op 16 juni jl. heeft de jaarvergadering van het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM) plaatsgevonden. Tijdens de vergadering heeft de Raad van gouverneurs het jaarverslag van de instelling over het jaar 2021, inclusief de financiële rekeningen over 2021, goedgekeurd. Zoals gebruikelijk stel ik u op de hoogte van het jaarverslag van het ESM en het jaarverslag van het onafhankelijke auditcomité van het ESM, welke onlangs gepubliceerd zijn op de website van het ESM.¹ Daarnaast zal ik in deze brief ingaan op de financiële rekeningen van de Europese Financiële Stabiliteitsfaciliteit (EFSF) over 2021.

Jaarverslag 2021 ESM

Het jaarverslag van het ESM bevat een beschrijving van de activiteiten van de instelling in 2021 en de jaarrekening van het betreffende jaar.² Zoals in voorgaande jaren is een analyse opgenomen over de economische situatie in het eurogebied, met speciale aandacht voor de voormalig programmalanden (Ierland, Griekenland, Spanje, Cyprus en Portugal).

De uitstaande leningen van het ESM aan eurolanden besloeg in 2021 89,9 miljard euro. Dit bedrag is ten opzichte van 2020 licht gedaald (met 27,2 miljoen euro). Deze daling komt door een vervroegde aflossing van Griekenland in 2021.

¹ ESM Annual Report 2021: <https://www.esm.europa.eu/system/files?file=document/2022-06/esm-annual-report-2021.pdf>, Board of Auditors» Annual Report to the Board of Governors 2021: https://www.esm.europa.eu/system/files/document/2022-06/2022-06-16_BoA_report_to_BoG.pdf, ESM management comments on the Board of Auditors» Annual Report to the Board of Governors 2021: https://www.esm.europa.eu/system/files/document/2022-06/2022-06-16_Management_comments_on%20BoA_to_BoG_report.pdf.

² Bijlage 1 – Jaarverslag ESM over 2021.

Het ESM heeft in 2021 een positief resultaat behaald van 311 miljoen euro, tegenover een positief resultaat van 392,9 miljoen euro in 2020.

Het positieve resultaat bestaat uit twee onderdelen. Het eerste deel bestaat uit het netto resultaat van de instelling (94,9 miljoen euro), dat voornamelijk het resultaat is van rentes die het ESM ontvangt op eerdere leningen aan lidstaten en geboekte winst op verkochte beleggingen met het door lidstaten ingelegde eigen vermogen van het ESM.

Het eigen vermogen dient door het ESM conform de daarvoor opgestelde richtlijnen risicovrij te worden belegd. Door het negatieve rendement op risicovrije beleggingen heeft het ESM een belangrijk deel van het eigen vermogen bij centrale banken onder gebracht. De betaalde depositorente wordt door een aantal lidstaten – Frankrijk, Duitsland, Italië en Nederland – gecompenseerd. Dit betreft het tweede onderdeel van het positieve resultaat (216,2 miljoen euro). Zonder die teruggave zou het positieve resultaat aanmerkelijk lager uitvallen. In 2021 is vanuit Nederland voor het eerst een dergelijke compensatie uitgevoerd, zoals eerder toegelicht aan het parlement.³

De Raad van gouverneurs heeft tijdens de jaarvergadering besloten om een deel van de winst over 2021 (106 miljoen euro) over te hevelen naar het fonds voor het nieuwe gebouw van het ESM.⁴ Deze 106 miljoen euro betreft het projectbudget zonder de buffer voor onvoorziene kosten (inclusief buffer is het project geraamd op 110,2 miljoen euro). Eerder was afgesproken dat het ESM voor de aankoop van het nieuwe gebouw na voltooiing in 2028 het gehele bedrag zou betalen. Naar aanleiding van gesprekken met Luxemburg is uiteindelijk gekozen voor een alternatief financieringsconcept waarbij er gedurende het project wordt betaald voor verrichte diensten in plaats van het gehele bedrag bij oplevering. Daarom heeft de Raad van gouverneurs besloten om op dit moment de omvang van het gehele begrote projectbudget naar het fonds van het nieuwe gebouw over te hevelen, in plaats van verspreid over de komende jaren. Daarnaast is het overige deel van de winst (205 miljoen euro) toegevoegd aan het reservefonds, in lijn met artikel 24(2) van het ESM-verdrag. Daarmee neemt het reservefonds toe tot circa 3,2 miljard euro.

Jaarverslag 2021 ESM-auditcomité

Het auditcomité van het ESM formuleert jaarlijks voor de Raad van gouverneurs een verslag over zijn werkzaamheden.⁵ Het comité voert audits uit en bestaat uit vijf onafhankelijke leden, die door de Raad van gouverneurs zijn benoemd vanwege hun competentie in financiële zaken en audits.

Het auditcomité is betrokken geweest bij de reguliere controle van de financiële rekeningen, het toetsen van het werk van de externe accountant en het overzien van de interne auditdienst van het ESM. Voor deze werkzaamheden heeft het auditcomité reguliere ontmoetingen gehad met de betrokken instanties en personen.

In het licht van COVID-19 heeft het auditcomité enkele ontmoetingen gehad met vertegenwoordigers van het ESM om updates te ontvangen over de situatie en de getroffen maatregelen binnen de instelling. Er is voornamelijk gesproken over de impact van COVID-19 op de operationele aspecten, de steeds grotere uitdagingen m.b.t. het economische klimaat en de impact op de financiële rekeningen. Het auditcomité concludeert dat

³ Zie hiervoor: Kamerstuk 21 501-07, nr. 1644 en Kamerstuk 32 013, nr. 241.

⁴ Meer informatie over het gebouw: Kamerstuk 21 501-07, nr. 1707

⁵ Bijlage 2 – Jaarverslag auditcomité over 2021.

het ESM naar tevredenheid maatregelen heeft voortgezet om de bedrijfscontinuïteit te waarborgen. Het auditcomité geeft daarbij aan de ontwikkelingen binnen het ESM gerelateerd aan COVID-19 te blijven monitoren.

Daarnaast heeft het auditcomité in 2021 een audit uitgevoerd naar het wervingsbeleid van het ESM. De belangrijkste doelstelling van de audit was om na te gaan of het raamwerk van het wervingsbeleid nog nauwkeuring en passend is. Dit met name gezien de volwassenheid van de instelling (bestaat nu 10 jaar) en het aanstaande versterkte mandaat van de instelling.

Het auditcomité heeft geconcludeerd dat het ESM met het huidige wervingsbeleid getalenteerde werknemers binnen een korte tijd kan aantrekken. Wel is er een aantal verbetermogelijkheden geïdentificeerd voor verdere formalisering van het wervingsraamwerk. Zo ziet het auditcomité verbetermogelijkheden op het gebied van de HR-strategie en de toepasbare regels en procedures, waaronder het mogelijk heroverwegen van criteria t.a.v. nationaliteit, de informatie die beschikbaar wordt gesteld aan kandidaten die afgewezen worden en mogelijkheden om in beroep te gaan.

In reactie op het jaarverslag van het auditcomité verwelkomt het ESM het rapport van het auditcomité.⁶ Daarbij beschrijft het ESM hoe de interne en externe auditfuncties het afgelopen jaar hun controle hebben uitgeoefend en onderschrijft het ESM het belang ervan voor de organisatie. Het ESM geeft aan de aanbevelingen met betrekking tot het wervingsbeleid op te gaan volgen.

Het jaarverslag van het auditcomité wordt conform Artikel 30(5) van het ESM-verdrag en Artikel 24(6) van de organisatievoorschriften van het ESM ter informatie aan de nationale parlementen, de nationale rekenkamers, de Europese Rekenkamer en het Europees parlement gestuurd.

Financiële rekeningen EFSF

Het EFSF is een tijdelijk Europees noodfonds en de voorloper van het ESM. Het EFSF wordt niet meer gebruikt voor het verstrekken van nieuwe stabiliteitssteun. Wel beheert het EFSF de nog uitstaande leningen van de instelling aan Ierland, Portugal en Griekenland.

De nominale waarde van de uitstaande leningen van het EFSF aan Ierland, Portugal en Griekenland was eind 2020 174,6 miljard euro. In dit bedrag is echter niet het uitstel van rentebetalingen op een deel van de verstrekte EFSF-leningen aan Griekenland opgenomen. Deze maatregel is het gevolg van een schuldmaatregel die in juni 2018 is afgesproken, waarbij de rentebetalingen van Griekenland aan het EFSF tot en met 2032 worden uitgesteld. De uitgestelde rente (stand eind 2021 10,2 miljard euro) leidt ertoe dat de vordering van het EFSF op Griekenland t/m 2032 jaarlijks toeneemt. In 2021 was de toename 1 miljard euro. Over deze nieuwe vordering die daardoor ontstaat wordt ook weer rente berekend. Dit heeft geen effect op het garantiëplafond van Nederland aan het EFSF, omdat Nederland de maximale schulduitgifte m.b.t. het EFSF garandeert; de EFSF-schuld die nodig is om de uitstaande leningen aan Ierland, Portugal en Griekenland (inclusief uitgestelde rente) te financieren blijft daar onder.

Het EFSF heeft in 2021 een negatief resultaat behaald, van 20,9 miljoen euro, tegenover een negatief resultaat van 4,5 miljoen euro in 2020.

⁶ Bijlage 3 – Reactie ESM op het jaarverslag auditcomité over 2021.

Het negatieve resultaat van het EFSF is te verklaren door de lagere inkomsten op de leningen aan lidstaten. Dit komt met name door een verlaging van de *service fee*-inkomsten omdat de *up-front service fee*, die bij het verstrekken van leningen door lidstaten werd betaald en over zeven jaar verdeeld als inkomsten van het EFSF optelden, geen inkomsten meer genereert. Het EFSF heeft in 2015 zijn laatste leningsdeel uitgekeerd.

Het verlies wordt gedekt met de inkomsten uit voorgaande jaren (*retained earnings*). Deze *retained earnings*, opgebouwd met de winst van het EFSF uit voorgaande jaren, die mede tot stand kwam doordat de eerder ontvangen *up-front service fees* hoger waren dan de operationele kosten van het EFSF, stond eind 2021 op 764,4 miljoen euro. Door gebruik te maken van de winst uit eerdere jaren worden de tot nu toe ontvangen *service fees* in feite ook de komende jaren nog gebruikt om de operationele kosten van het EFSF te dekken. De instelling heeft aangegeven dat het reservefonds voldoende ruimte biedt voor het opvangen van het verlies totdat alle leningen zijn terugbetaald.

De Minister van Financiën,
S.A.M. Kaag